Eerste Kamer der Staten-Generaal

1

Vergaderjaar 2025–2026

36 263

Tijdelijke regels inzake specifieke wettelijke voorzieningen voor het uitvoeren van onderzoeken door de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst en de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst naar landen met een offensief cyberprogramma tegen Nederland of Nederlandse belangen alsmede voorzieningen inzake de mogelijkheid tot vaststelling van een nieuwe eindtermijn voor gebruik door de diensten van in het kader van hun taakuitvoering met bijzondere bevoegdheden verworven bulkdatasets en de invoering van een bindende toets ex ante van verleende toestemmingen voor de real time interceptie van verkeers- en locatiegegevens (Tijdelijke wet onderzoeken AIVD en MIVD naar landen met een offensief cyberprogramma, bulkdatasets en overige specifieke voorzieningen)

R

VERSLAG VAN EEN NADER SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 16 juni 2026

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken[1] heeft nader schriftelijk overleg gevoerd met de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Minister van Defensie over **de invoeringstoets Tijdelijke wet onderzoeken AIVD en MIVD naar landen met een offensief cyberprogramma, bulkdatasets en overige specifieke voorzieningen.** Bijgaand brengt de commissie hiervan verslag uit. Dit verslag bestaat uit:

- De uitgaande brief van 6 mei 2026.

[1] Samenstelling:
Beukering (Fractie-Beukering), Dessing (FVD), Dittrich (D66), Doornhof (CDA), Fiers (GroenLinks-PvdA), Van Gasteren (Fractie-Van Gasteren), Van der Goot (OPNL), Griffioen (D66), Van Gurp (GroenLinks-PvdA), Van Hattem (PVV), Janssen (SP), Janssen-van Helvoort (GroenLinks-PvdA), Karaaslan (D66), Kroon (BBB), Lagas (BBB) (voorzitter), Van Langen-Visbeek (BBB), Lievense (BBB), Meijer (VVD) (ondervoorzitter), Moonen (D66), Nicolaï (PvdD), Perin-Gopie (Volt), Recourt (GroenLinks-PvdA), Van Rooijen (50PLUS), Roovers (GroenLinks-PvdA), Van de Sanden (Fractie-Van de Sanden), Schalk (SGP), Straus (VVD), Talsma (ChristenUnie), Van Toorenburg (CDA), Visseren-Hamakers (Fractie-Visseren-Hamakers), Walenkamp (Fractie-Walenkamp)

kst-36263-R
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2026

- De antwoordbrief van 12 juni 2026.

De griffier van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken,
Bergman

BRIEF VAN DE VOORZITTER VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR BINNENLANDSE ZAKEN

Aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Den Haag, 6 mei 2026

De leden van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken hebben met belangstelling kennisgenomen van de brief van u en de Minister van Defensie van 2 maart 2026 met de antwoorden op de vragen over de invoeringstoets Tijdelijke wet onderzoeken Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (AIVD) en Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (MIVD) naar landen met een offensief cyberprogramma, bulkdatasets en overige specifieke voorzieningen (hierna: de Tijdelijke wet onderzoeken AIVD en MIVD).[2] Naar aanleiding hiervan hebben de leden van de fracties van **GroenLinks-PvdA** en van **D66**, alsmede de leden van de fractie van de **PvdD**, mede namens de leden van de fractie van **Volt**, nog enkele nadere vragen. Een gelijkluidende brief is verzonden aan de Minister van Defensie.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van GroenLinks-PvdA

Onbeantwoorde vraag

Deze leden ontvangen graag alsnog een duidelijk antwoord op een eerder gestelde vraag. U stelt dat in de praktijk blijkt dat actoren gebruikmaken van streaming- en downloaddiensten, waardoor dit verkeer relevante inlichtingen bevat voor de diensten.

1. Maken actoren op grote schaal gebruik van deze streamings- en downloaddiensten?
2. Deze leden lezen daarnaast graag waar dit uit blijkt. Wat is de omvang die in de praktijk is gebleken?

Waarde van download- en streamingsverkeer?

In de beantwoording is te lezen dat de eerdere veronderstelling, die ten grondslag lag aan de toezegging van de toenmalige Minister, dat «*dit soort informatie geen waarde zou hebben voor de onderzoeken van de diensten, niet altijd klopt. Deze informatie kan bijvoorbeeld wel waarde hebben, indien een buitenlandse actor een hackpoging verhult via download- en streamingsverkeer*».[3]

3. Kunt u inzichtelijk maken hoe «niet altijd» en «kan» hier geïnterpreteerd moeten worden? Kan er duiding worden gegeven van de (potentiële) waarde? Wat wordt eigenlijk precies met het begrip «waarde» bedoeld?
4. Kunt u een inschatting van de omvang van de «waarde» maken? Zo ja, waar is deze op gebaseerd?
5. Hoe verhoudt deze dataverwerving zich tot het gerichtsheidscriterium?

Risico's?

Meer data verwerven, betekent meer risico op bijvoorbeeld lekken, inbraak en misbruik.

6. Welke risico's zijn er verbonden aan dataverwerving, -filtering en -analyse en het bewaren, gebruiken en vernietigen van bulkdata? Deze

[2] *Kamerstukken I 2025/26,* 36 263, Q.
[3] *Kamerstukken I 2025/26,* 36 263, Q, pp. 5–6.

leden lezen graag een toelichting in algemene zin en in meer specifieke zin voor streamingsdata. Hoe groot schat u de kans in dat deze risico's zich voordoen? Wat is het potentiële effect hiervan? Deze leden lezen ook graag een toelichting per risico.

In november 2025 publiceerde de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) twee rapporten over de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV)-casus, waarbij een medewerker werd verdacht van het doorsluizen van staatsgeheimen aan een buitenlandse inlichtingendienst.[4]

7. Hoe veilig is de opslag van deze data?

Toename omvang kabelinterceptie

In het jaarverslag 2025 van de Toetsingscommissie Inzet Bevoegdheden (TIB) staat: «*In 2025 is het aantal accespoints (aansluitpunten) vanaf waar wordt geïntercepteerd toegenomen. De omvang van de geïntercepteerde gegevensstromen is daarmee ook gegroeid. Het aantal onderzoeksopdrachten waarvoor kabelinterceptie is ingezet is uitgebreid. De teams binnen de diensten die zich bezighouden met kabelinterceptie zijn groter geworden. De TIB constateert dat de diensten hun inspanningen op het gebied van kabelinterceptie in 2025 hebben geïntensiveerd. Net als vorig jaar heeft de TIB ook dit jaar weer op meerdere momenten overleg gevoerd met de CTIVD over kabelinterceptie. De ambtelijk gevoerde overleggen tussen TIB en de diensten zijn voortgezet. In het jaarverslag over 2024 heeft de TIB al vermeld dat de hoge verwachtingen die de diensten hebben uitgesproken over kabelinterceptie voor de TIB niet zichtbaar waren in de opbrengst terwijl met het intercepteren van de kabel wel een forse inbreuk wordt gemaakt. Dat beeld van de TIB is in 2025 – ondanks de intensivering zoals hiervoor benoemd – niet wezenlijk veranderd, terwijl de TIB wel begrijpt dat het middel nuttig kan zijn voor de onderzoeken die de diensten uitvoeren. De TIB heeft nog altijd zorgen over de verhouding tussen de inbreuk op grondrechten enerzijds en de achterblijvende opbrengst anderzijds bij de inzet van kabelinterceptie. Inmiddels wordt er steeds meer data vergaard, wordt steeds meer data door de diensten geanalyseerd en zijn meer teams binnen de diensten betrokken bij de analyse van die data. Dat betekent dat steeds meer personen zich met kabelinterceptie bezighouden terwijl nog altijd weinig concrete relevante opbrengst uit de kabel te zien is. In sommige onderzoeken is de opbrengst enigszins vergelijkbaar met de opbrengst uit een gerichte hackoperatie. In andere operaties lijkt er geen opbrengst uit de kabel te zijn, terwijl andere inlichtingen middelen het betreffende onderzoek wel verder lijken te brengen. De omvang van de door kabelinterceptie verworven data lijkt tot op heden echter onvoldoende in verhouding te staan tot de relevante informatie die het middel tot dusver daadwerkelijk heeft opgeleverd. Dit speelt een rol bij de beoordeling van de proportionaliteit van de rechtmatigheid van de toestemming voor de verlenging van dergelijke verzoeken*».[5]

8. Deelt u, op basis van de eerste ervaring sinds de invoering van de Tijdelijke wet onderzoeken AIVD en MIVD, de zorgen van de TIB? Deze leden lezen hier graag een toelichting op.

---

[4] «*Toezichtrapport over het handelen van de AIVD in relatie tot de verdenking van het lekken van staatsgeheimen door NCTV-medewerkers, nr. 81*», ctivd.nl, 13 november 2025; «*Toezichtrapport over het handelen van de AIVD in relatie tot de verdenking van het lekken van staatsgeheimen door NCTV-medewerkers, nr. 82*», ctivd.nl, 13 november 2025.

[5] Bijlage bij Kamerstukken II 2025/26, 29 924, 293, p. 14.

Datahonger

Diensten weten niet van tevoren wat relevant is, dus wordt er data verzameld in de hoop dat analyse later de naald in de hooiberg vindt. Dit uitgangspunt leidt tot een eindeloze race naar de bodem en vraagt om een paradigmaverschuiving: van brede verzameling naar gerichter, mensgedreven inlichtingenwerk.

9. Deze leden lezen graag uw reflectie hierop.
10. Ziet u een noodzaak om de datahonger te beteugelen? Deze leden lezen hier graag een toelichting op.

Effectief

In de beantwoording lezen deze leden: «*Het is belangrijk dat de diensten voor de bescherming van onze nationale veiligheid effectief en wendbaar kunnen optreden. In de praktijk hebben de diensten kennis opgedaan met de uitvoering van bulkinterceptie. Daaruit is onder meer gebleken dat negatieve filtering niet de meest effectieve manier is om download- en streamingsverkeer te reduceren. Dit kan beter plaatsvinden door middel van positieve filtering. Dat wil zeggen dat de gegevens niet van tevoren al worden weggefilterd, maar dat de filtering later in het proces plaatsvindt. Alleen de gegevens die naar verwachting van waarde kunnen zijn voor de onderzoeken van de diensten worden opgeslagen en beschikbaar gesteld voor het inlichtingenproces voor verdere analyse en verwerking. De gegevens die daarbij evident en daarmee nadrukkelijk geen waarde hebben voor onderzoeken van de diensten, worden niet opgeslagen maar vernietigd. Bij deze methode wordt echter wel het verkeer dat in eerste instantie eruit ziet als download- en streamingsverkeer onderkend. In het geval van negatieve filtering gebeurt dat niet en gaan gegevens met potentiële inlichtingenwaarde gelijk verloren voor het inlichtingenproces. Dat zorgt voor verminderd zicht op dreigingen voor de nationale veiligheid, hetgeen onwenselijk is en niet strookt met het belang van effectieve operationele uitvoering door de diensten. Verder kost het werken met twee verschillende verwervingsregimes voor download- en streamingsverkeer de diensten veel extra technische en personele capaciteiten, die vanwege de specialistische kennis niet eenvoudig zijn te verkrijgen, en waaraan hoge kosten zijn verbonden. Dit brengt met zich dat deze werkwijze niet binnen operationeel realistische kaders kan worden verwezenlijkt*».[6]

11. Deze leden lezen graag een nadere toelichting op de stelling «dat negatieve filtering niet de meest effectieve manier is om de data te reduceren»? Wat is precies het verschil in effectiviteit? Waar blijkt dat uit?
12. Deze leden lezen daarnaast graag een nadere toelichting op de hoge kosten die gepaard gaan met negatieve filtering van de streamingsdiensten.

Naast het argument van «een effectieve operationele uitvoering door de diensten» spelen er uiteraard ook andere belangen, zoals het bewaken van de privacy van mogelijk miljoenen mensen.

13. Hoe maakt u precies de afweging tussen deze belangen?
14. Wat vindt u een onevenredig beroep op de technische capaciteit van de diensten? Graag ontvangen deze leden een nadere toelichting. Wat is er nodig om dit wel uit te kunnen voeren?

De invoeringstoets laat, vanwege de relatief korte werkingstermijn, geen «betrouwbaar» resultaat zien.

---

[6] *Kamerstukken I 2025/26*, 36 263, Q, p. 6.

15. Bent u bereid om, op weg naar de herziene Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 (Wiv 2017) op enig moment, een update van de invoeringstoets te geven, zodat bij de beoordeling van de herziene Wiv 2017 de resultaten van de huidige Tijdelijke wet onderzoeken AIVD en MIVD meegenomen kunnen worden?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van D66

De beantwoording biedt inzicht in de operationele overwegingen ten aanzien van de voorgestelde aanpassing van de uitvoeringspraktijk bij bulkinterceptie, evenals in het bestaande verschil van inzicht tussen de diensten en de toezichthoudende instanties. Tegelijkertijd constateren deze leden dat in de beantwoording meerdere malen wordt verwezen naar het traject van de herziening van de Wiv 2017 als het moment waarop nadere duidelijkheid zal worden geboden over interpretatie, uitvoering en toezicht. Dit roept bij deze leden enkele aanvullende vragen op met betrekking tot de wijze en het moment waarop de Eerste Kamer bij dit proces wordt betrokken.

Deze leden vernemen allereerst graag op welke wijze de lessen die voortvloeien uit de uitvoering van de Tijdelijke wet onderzoeken AIVD en MIVD systematisch worden geïnventariseerd en gebundeld. Kunt u toelichten of deze lessen in een afzonderlijk document of overzicht worden vastgelegd? Als dit het geval is, op welk moment zal dit overzicht dan met de Eerste Kamer worden gedeeld, zodat de Kamer deze kan betrekken bij haar behandeling van het wetsvoorstel tot de herziening van de Wiv 2017?

Voorts vragen deze leden of u het wenselijk acht dat de Eerste Kamer inzicht krijgt in deze geleerde lessen vóór de vaststelling in de ministerraad en indiening van het wetsvoorstel tot herziening van de Wiv 2017 bij de Tweede Kamer, of pas tijdens of na de parlementaire behandeling. Kunt u motiveren welke keuze hierbij wordt gemaakt en hoe daarbij wordt geborgd dat de Eerste Kamer haar toetsende rol ten volle kan vervullen?

In de beantwoording wordt aangegeven dat de aanpassing van het filterkader bij bulkinterceptie een wijziging van de uitvoeringspraktijk betreft die past binnen de geldende wetgeving, maar die tegelijkertijd vooruitloopt op de herziening van de Wiv 2017. Deze leden vragen hoe u voorkomt dat dergelijke wijzigingen in de uitvoeringspraktijk feitelijk normerend worden voor de inhoud van de toekomstige wet, zonder dat hierover vooraf een expliciete parlementaire afweging heeft plaatsgevonden.

Ten slotte vragen deze leden of u bereid bent de Eerste Kamer separaat en tijdig te informeren over de concrete lessen uit de uitvoering van de Tijdelijke wet onderzoeken AIVD en MIVD die relevant zijn voor de herziening van de Wiv 2017, voordat het wetsvoorstel in finale vorm aan de Kamer wordt aangeboden. Dit zou de Eerste Kamer in staat stellen haar rol ten aanzien van uitvoerbaarheid, toezicht en rechtsstatelijkheid op zorgvuldige wijze invulling te geven.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fracties van PvdD en Volt

In uw antwoord schrijft u het volgende: «*Het is belangrijk dat de diensten voor de bescherming van onze nationale veiligheid effectief en wendbaar kunnen optreden. In de praktijk hebben de diensten kennis opgedaan met de uitvoering van bulkinterceptie. Daaruit is onder meer gebleken dat negatieve filtering niet de meest effectieve manier is om download- en*

streamingsverkeer te reduceren. Dit kan beter plaatsvinden door middel van positieve filtering. Dat wil zeggen dat de gegevens niet van tevoren al worden weggefilterd, maar dat de filtering later in het proces plaatsvindt. Alleen de gegevens die naar verwachting van waarde kunnen zijn voor de onderzoeken van de diensten worden opgeslagen en beschikbaar gesteld voor het inlichtingenproces voor verdere analyse en verwerking. De gegevens die daarbij evident en daarmee nadrukkelijk geen waarde hebben voor onderzoeken van de diensten, worden niet opgeslagen maar vernietigd»[7] Deze leden hebben begrepen dat vaak juist het probleem van de diensten is dat pas op een later moment blijkt dat bepaalde gegevens toch waardevol zijn en dat om die reden de diensten er belang bij hebben dat gegevens niet «te vroeg» worden vernietigd. Onderschrijft u dit?

Volgens de diensten blijkt in de praktijk dat actoren gebruikmaken van streaming- en downloaddiensten, waardoor dit verkeer relevante inlichtingen voor de diensten kan bevatten. In uw antwoord stelt u: «*Gegevens worden alleen tijdens de positieve filtering opgeslagen, indien de diensten een indicatie hebben dat er relevante gegevens in kunnen zitten.*»[8] Zien deze leden goed dat vaak pas (veel) later dan op het moment van interceptie blijkt dat een actor (waarschijnlijk) gebruik heeft gemaakt van streaming- en downloaddiensten. Zo ja, hoe is het dan mogelijk om na de interceptie een verantwoorde afweging te maken welke gegevens «naar verwachting van waarde kunnen zijn» en welke niet?

Hoe oordeelt u over de stelling dat de afweging tussen het belang van de bescherming van de nationale veiligheid en het belang van bescherming van de privacy niet gestalte moet krijgen in een vroegtijdig verlangen van toepassing van het geschiktheidsvereiste, maar in het vaststellen en het bewaken van een redelijk geachte termijn van bewaring van ongefilterde gegevens, als dat praktisch niet verantwoord mogelijk is?

In uw beantwoording stelt u: «*Het belang van de inzet van kabelgebonden bulkinterceptie om beter gekende en ongekende dreigingen te onderkennen achten wij samen met de diensten verder onverminderd groot. Het beeld dat de TIB daaromtrent schetst komt daarmee niet overeen en delen we niet.*»[9] Wat is dat door u bedoelde beeld en waarom deelt u dat niet?

In uw antwoord stelt u: «*Wij zijn van mening dat het bestaan van meningsverschillen tussen de diensten en de toezichthoudende organen als ook de CTIVD en de TIB onderling niet in de weg hoeft te staan aan het aangekondigde voornemen de CTIVD en de TIB samen te voegen in één robuuste organisatie, zoals inmiddels ook is opgenomen in het coalitieakkoord van het kabinet-Jetten. Immers, ook met een nieuwe en versterkte Wiv blijft er ruimte om dilemma's die zich in de uitvoering kunnen voordoen te bespreken onder andere in Uw beiden Kamers, zoals thans ook het geval is.*»[10] Kunt u uitleggen wat u met de laatste volzin bedoelt? Het bespreken van dilemma's is toch altijd mogelijk? Dat betekent toch niet dat het *daarom* een goede stap is om twee toetsingsorganen, die kennelijk meningsverschillen hebben over de uitvoering van de wet, samen te voegen? En hoe «robuust» is een organisatie dan bij zo'n samenvoeging? Is het niet aan de wetgever om de wet zo te formuleren dat zulke fundamentele meningsverschillen niet kunnen ontstaan?

---

[7] Kamerstukken I 2025/26, 36 263, Q, p. 5.
[8] Kamerstukken I 2025/26, 36 263, Q, p. 7.
[9] Kamerstukken I 2025/26, 36 263, Q, p. 9.
[10] Kamerstukken I 2025/26, 36 263, Q, p. 10.

In het recent gepubliceerde jaarverslag van de TIB van 2025 staat: «*In het jaarverslag over 2024 heeft de TIB al vermeld dat de hoge verwachtingen die de diensten hebben uitgesproken over kabelinterceptie voor de TIB niet zichtbaar waren in de opbrengst terwijl met het intercepteren van de kabel wel een forse inbreuk wordt gemaakt. Dat beeld van de TIB is in 2025 – ondanks de intensivering zoals hiervoor benoemd – niet wezenlijk veranderd, terwijl de TIB wel begrijpt dat het middel nuttig kan zijn voor de onderzoeken die de diensten uitvoeren. De TIB heeft nog altijd zorgen over de verhouding tussen de inbreuk op grondrechten enerzijds en de achterblijvende opbrengst anderzijds bij de inzet van kabelinterceptie. Inmiddels wordt er steeds meer data vergaard, wordt steeds meer data door de diensten geanalyseerd en zijn meer teams binnen de diensten betrokken bij de analyse van die data. Dat betekent dat steeds meer personen zich met kabelinterceptie bezighouden terwijl nog altijd weinig concrete relevante opbrengst uit de kabel te zien is. In sommige onderzoeken is de opbrengst enigszins vergelijkbaar met de opbrengst uit een gerichte hackoperatie. In andere operaties lijkt er geen opbrengst uit de kabel te zijn, terwijl andere inlichtingenmiddelen het betreffende onderzoek wel verder lijken te brengen. De omvang van de door kabelinterceptie verworven data lijkt tot op heden echter onvoldoende in verhouding te staan tot de relevante informatie die het middel tot dusver daadwerkelijk heeft opgeleverd. Dit speelt een rol bij de beoordeling van de proportionaliteit van de rechtmatigheid van de toestemming voor de verlenging van dergelijke verzoeken.*»[11] Deelt u de conclusie van de TIB in de laatste volzin? Waar ligt het aan dat er volgens de TIB sprake is van een «achterblijvende opbrengst bij de inzet van kabelinterceptie»? Zijn er aanwijzingen dat de diensten hun aanpak zodanig kunnen wijzigen dat de «opbrengst» wordt vergroot en een voldoende zwaarwegend argument kan opleveren voor de inbreuk op de privacy bij bewaring en verwerking?

In het jaarverslag van de TIB van 2025 wordt voorts gesteld: «*De diensten hebben veelvuldig willen inzetten op non-targets, dus mensen of bedrijven waar geen vrees bestaat dat zij een bedreiging zijn voor onze democratische rechtsorde. Bij non-target mensen of bedrijven is mogelijk informatie te halen over mensen of bedrijven die wel target van de diensten zijn. De inzet op non-targets stelt hogere eisen aan de proportionaliteit. In een deel van de verzoeken wordt daaraan niet voldaan. De inzet van bijzondere bevoegdheden ten behoeve van strategische operaties met als uiteindelijke doel het vergaren van bulkdata verdient eveneens extra aandacht bij de beoordeling van de rechtmatigheid. Ook hiervoor geldt dat dit onder omstandigheden niet op bezwaren stuit, maar lang niet in alle gevallen is de toestemming voor de beoogde inzet rechtmatig. Juist bij dit type operatie wordt namelijk potentieel inbreuk gemaakt op de persoonlijke gegevens van grote hoeveelheden mensen en dat vergt een specifieke afweging van de noodzaak en proportionaliteit. Die lat is volgens de TIB niet in alle gevallen gehaald. Het aantal onrechtmatigheidsbeslissingen dat na herstel van gebreken of onvolledigheden of een gerichtere inzet uiteindelijk resteert betreft 1,3% van de beoordeelde verzoeken. In de praktijk betekent dit dat de diensten ongeveer één keer per week een bevoegdheid willen inzetten die de TIB, ook na aanpassing of aanvulling, niet rechtmatig acht.*»[12] Hoe oordeelt u over de situatie als aangenomen wordt dat de beoordelingscriteria die de TIB wettelijk dient te hanteren ertoe leiden dat de diensten gemiddeld één keer per week onrechtmatig zouden hebben gehandeld als dat niet door de TIB zou zijn voorkomen?

---

[11] Bijlage bij Kamerstukken II 2025/26, 29 924, 293, p. 14.
[12] Bijlage bij Kamerstukken II 2025/26, 29 924, 293, pp. 7–8.

De commissie voor Binnenlandse Zaken ziet met belangstelling uit naar uw reactie en ontvangt deze graag binnen **vier weken** na dagtekening van deze brief.

Voorzitter van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken,
I.M. Lagas

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES EN DE MINISTER VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 12 juni 2026

Met deze brief reageren wij op de vragen en opmerkingen van de leden van de fracties van D66, VVD, GroenLinks-PvdA, PvdD en Volt naar aanleiding van onze brief van 2 maart 2026 waarin wij eerdere vragen beantwoord hebben over de invoeringstoets Tijdelijke wet onderzoeken AIVD en MIVD naar landen met een offensief cyberprogramma, bulkdatasets en overige specifieke voorzieningen (hierna: Tijdelijke wet).[13] Aangezien de aanvullende vragen en opmerkingen zowel de AIVD als de MIVD aangaan, gaan wij daar graag gezamenlijk op in. Waar dat dienstig is, zijn de vragen van de leden van de diverse fracties over gelijkluidende onderwerpen in samengenomen vorm beantwoord.

Voorgenomen wijziging verwervingssysteem voor download- en streamingverkeer Wiv 2017

De leden van de fractie van Groenlinks-PvdA ontvangen graag alsnog een duidelijk antwoord op een eerder gestelde vraag. De leden stellen dat eerder is aangegeven dat actoren gebruikmaken van streaming- en downloaddiensten, waardoor dit verkeer relevante inlichtingen bevat voor de diensten. De leden vragen hierover het volgende. Maken actoren op grote schaal gebruik van deze streamings- en downloaddiensten? Deze leden lezen daarnaast graag waar dit uit blijkt. Wat is de omvang die in de praktijk is gebleken?

In de beantwoording is daarnaast te lezen dat de eerdere veronderstelling, die ten grondslag lag aan de toezegging van de toenmalige Minister, dat «dit soort informatie geen waarde zou hebben voor de onderzoeken van de diensten, niet altijd klopt. Deze informatie kan bijvoorbeeld wel waarde hebben, indien een buitenlandse actor een hackpoging verhult via download- en streamingsverkeer». De leden van de fractie vragen zich hierover het volgende af. Kan de Minister inzichtelijk maken hoe «niet altijd» en «kan» hier geïnterpreteerd moeten worden? Kan er duiding worden gegeven van de (potentiële) waarde? Wat wordt eigenlijk precies met het begrip «waarde» bedoeld? Kan de Minister een inschatting van de omvang van de «waarde» maken? Zo ja, waar is deze op gebaseerd? Hoe verhoudt deze dataverwerving zich tot het gerichtsheidscriterium?

De leden van de fracties PvdD en Volt lezen dat volgens de diensten in de praktijk blijkt dat actoren gebruikmaken van streaming- en downloaddiensten, waardoor dit verkeer relevante inlichtingen voor de diensten kan bevatten. In het eerder gegeven antwoord wordt gesteld: «Gegevens worden alleen tijdens de positieve filtering opgeslagen, indien de diensten een indicatie hebben dat er relevante gegevens in kunnen zitten.»

Zien deze leden goed dat vaak pas (veel) later dan op het moment van interceptie blijkt dat een actor (waarschijnlijk) gebruik heeft gemaakt van streaming- en downloaddiensten. Zo ja, hoe is het dan mogelijk om na de interceptie een verantwoorde afweging te maken welke gegevens «naar verwachting van waarde kunnen zijn» en welke niet?

Allereerst hechten wij eraan om te benadrukken dat de diensten op basis van de eigen informatiepositie die verkregen is op basis van de Wiv 2017

[13] *Kamerstukken II* 2025/26, 36 263, nr. 46; *Kamerstukken II* 2025/26, 36 263, nr. Q.

weten dat potentieel relevante gegevens worden weggefilterd door de systematiek van de negatieve filtering van download- en streaming-verkeer. Deze filtering vindt plaats vanwege de toezegging die daartoe gedaan is naar aanleiding van het raadgevend referendum voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Wiv 2017. In de nota naar aanleiding van het verslag van uw Kamer bij de Tijdelijke wet die geldt als aanvulling op de Wiv 2017 is als voorbeeld genoemd dat de Russische militaire inlichtingendienst op online mediaplatforms desinformatie heeft verspreid over het neerhalen van vlucht MH17 en hiermee het beeld hebben proberen te kleuren dat mensen hebben gekregen van het neerhalen van vlucht MH17 boven Oekraïne in 2014. Heimelijke beïnvloeding kan op die manier soms gepaard gaan met openlijke propaganda. De diensten spelen een rol in het kunnen attribueren van de herkomst van dergelijke desinformatie en de duiding ervan.[14]

Daarbij komt dat juist uit de opgedane ervaring met de Tijdelijke wet is gebleken dat informatie uit download- en streaming verkeer waarde kan hebben voor de inlichtingenonderzoeken van de diensten, bijvoorbeeld indien een buitenlandse actor een hackpoging verhult via dit verkeer. Ook de CTIVD onderschrijft dat download- en streamingverkeer weldegelijk relevante inlichtingen kan bevatten.[15]

Wij kunnen, gezien het staatsgeheime karakter ervan, geen verdere openbare uitspraken doen over de schaal of omvang van het gebruik van download- en streamingsdiensten door kwaadwillende actoren en de (potentiële) waarde van de inlichtingen die gehaald kunnen worden uit download- en streamingverkeer. Overigens kan de precieze waarde moeilijk worden gekwantificeerd. Dit heeft er mee te maken dat de waarde kan verschillen en op een later moment, gecombineerd met andere inlichtingen, kan veranderen.

Het gerichtheidscriterium komt bij bulkinterceptie in meerdere stappen binnen de keten van verwerving tot uiting.
Het gaat dan om de stappen verkennen, verwerven, verrichten van identificatieonderzoek en vervolgens het selecteren van de (potentieel) relevante gegevens ten behoeve van een specifiek inlichtingenonderzoek. De diensten maken voorafgaand aan en tijdens het verkennen al keuzes. Op basis daarvan wordt de verwerving dusdanig geprioriteerd om zoveel mogelijk bij internationaal, dus niet nationaal, gegevensverkeer te komen. Bij de stap identificatieonderzoek worden verworven gegevens, waarvan geen indicatie bestaat dat zij van waarde kunnen zijn voor de onderzoeken van de diensten, niet verder verwerkt ten behoeve van het inlichtingen-proces. Dit soort gegevens komt daarmee niet terecht in het inlichtingen-proces. Gegevens worden alleen tijdens de positieve filtering opgeslagen als de diensten een indicatie hebben dat dit relevante gegevens zijn. Deze stap vindt plaats na de verwerving, maar voor het identificatieonderzoek. Vervolgens worden deze gegevens alleen in het inlichtingenproces betrokken als zij toe te schrijven zijn aan kenmerken van organisaties en personen waar de diensten onderzoek naar verrichten in het belang van de bescherming tegen gekende en ongekende dreigingen voor de nationale veiligheid. Hierdoor wordt voor de toepassing van positieve filtering concrete invulling gegeven aan het vereiste gerichtheidscriterium.

In de beantwoording lezen de leden van de fractie Groenlinks-PvdA: «Het is belangrijk dat de diensten voor de bescherming van onze nationale veiligheid effectief en wendbaar kunnen optreden. In de praktijk hebben

[14] *Kamerstukken I* 2023/24, 36 263, E.
[15] *Kamerstukken I* 2025/26, 36 263, Q, bijlage «brief van 25 februari 2026 van de TIB en CTIVD over vragen van de Eerste Kamer».

de diensten kennis opgedaan met de uitvoering van bulkinterceptie. Daaruit is onder meer gebleken dat negatieve filtering niet de meest effectieve manier is om download- en streamingsverkeer te reduceren. Dit kan beter plaatsvinden door middel van positieve filtering. Dat wil zeggen dat de gegevens niet van tevoren al worden weggefilterd, maar dat de filtering later in het proces plaatsvindt. Alleen de gegevens die naar verwachting van waarde kunnen zijn voor de onderzoeken van de diensten worden opgeslagen en beschikbaar gesteld voor het inlichtingenproces voor verdere analyse en verwerking. De gegevens die daarbij evident en daarmee nadrukkelijk geen waarde hebben voor onderzoeken van de diensten, worden niet opgeslagen maar vernietigd. Bij deze methode wordt echter wel het verkeer dat in eerste instantie eruit ziet als download- en streamingsverkeer onderkend. In het geval van negatieve filtering gebeurt dat niet en gaan gegevens met potentiële inlichtingenwaarde gelijk verloren voor het inlichtingenproces. Dat zorgt voor verminderd zicht op dreigingen voor de nationale veiligheid, hetgeen onwenselijk is en niet strookt met het belang van effectieve operationele uitvoering door de diensten. Verder kost het werken met twee verschillende verwervingsregimes voor download- en streamingsverkeer de diensten veel extra technische en personele capaciteiten, die vanwege de specialistische kennis niet eenvoudig zijn te verkrijgen, en waaraan hoge kosten zijn verbonden. Dit brengt met zich dat deze werkwijze niet binnen operationeel realistische kaders kan worden verwezenlijkt». Deze leden lezen graag een nadere toelichting op de stelling «dat negatieve filtering niet de meest effectieve manier is om de data te reduceren»?
Wat is precies het verschil in effectiviteit? Waar blijkt dat uit? Deze leden lezen daarnaast graag een nadere toelichting op de hoge kosten die gepaard gaan met negatieve filtering van de streamingsdiensten.

Naast het argument van «een effectieve operationele uitvoering door de diensten» spelen er uiteraard ook andere belangen, zoals het bewaken van de privacy van mogelijk miljoenen mensen. De leden van de fractie Groenlinks-PvdA stellen hierover de volgende vragen. Hoe maakt de Minister precies de afweging tussen deze belangen? Wat vindt de Minister een onevenredig beroep op de technische capaciteit van de diensten? Graag ontvangen deze leden een nadere toelichting. Wat is er nodig om dit wel uit te kunnen voeren?

Met de toezegging voor negatieve filtering is destijds beoogd duidelijk te maken dat niet-relevante gegevens niet verder worden verwerkt in verband met de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Tijdens de behandeling van de Tijdelijke wet is aangegeven dat het bij de uitvoering van bulkinterceptie onder de Wiv 2017, gezien de dynamiek en continue veranderende omstandigheden, niet mogelijk is gebleken om op voorhand en categorisch gegevensstromen uit te sluiten van interceptie. Dit geldt ook voor verkeer van download- en streamingdiensten. Om bulkinterceptie effectief ten behoeve van de onderzoeken van de diensten in te zetten, kunnen gegevensstromen niet enkel op basis van technische eigenschappen, zoals de oorsprong of bestemming van communicatie of de soort (streaming)dienst die wordt aangeboden, worden uitgesloten.[16] Kortgezegd: het is technisch niet mogelijk en ook niet wenselijk om op voorhand bepaalde gegevensstromen enkel op basis van hun aard of oorsprong uit te sluiten, omdat actoren op een zo divers mogelijke manier te werk gaan. Juist als gegevensstromen bij interceptie of de verdere verwerking categorisch worden uitgesloten, kan dit voor statelijke actoren aanleiding geven hun verkeer juist via een legitiem platform uit te wisselen. Het gaat dan bijvoorbeeld om verkeer van populaire download- en streamingdiensten zoals Netflix, Spotify en BitTorrent. Zoals hiervoor

[16] Nota naar aanleiding van het verslag, *Kamerstukken I* 2023/24, 36 263, nr. E, p. 32.

aangegeven, hebben de diensten dit onder andere onderkend in de desinformatiecampagne van de Russische militaire inlichtingendienst rondom MH17 en in hackoperaties van een buitenlandse actor. Gezien het staatsgeheime karakter ervan, kunnen wij niet verder uitweiden in welke andere gevallen de diensten hebben gezien dat bepaalde actoren gebruik maken van download- en streamingdiensten.

Het vervallen van het negatief filteren van download- en streamingverkeer heeft overigens niet tot gevolg dat de diensten zich gaan richten op het verwerven van dergelijk verkeer, aangezien vernietiging van niet-relevant verkeer nog steeds een vaststaand uitgangspunt blijft. Voor de toepassing van het gerichtheidscriterium wordt door de diensten bijvoorbeeld gebruik gemaakt van positieve filtering. Een positief filter houdt in dat gegevens worden opgeslagen als zij *matchen* met bepaalde kenmerken. Het vernietigen van niet-relevante gegevens gebeuren tijdens de verdere verwerking van de opbrengst van bulkinterceptie, wat ten goede komt aan de effectiviteit van datareductie.

Wij zijn ons er uiteraard van bewust dat bulkinterceptie een (beperkte) inbreuk op de privacy van veel mensen die geen onderwerp van onderzoek zijn tot gevolg heeft.

De inzet van dit inlichtingenmiddel kan evenwel noodzakelijk zijn voor de nationale veiligheid en daarom wordt voordat toestemming kan worden verleend de noodzakelijkheid, proportionaliteit, subsidiariteit en gerichtheid in het specifieke geval afgewogen en onderbouwd. Aan de hand van deze normen vindt de afweging plaats van de verschillende belangen die spelen rondom de inzet van de bevoegdheid tot bulkinterceptie. Ook de technische capaciteit wordt meegenomen in deze afweging. Op die inhoudelijke afweging van geval tot geval kunnen de diensten niet in het openbaar uitweiden. Van belang is voorts dat de TIB de door ons verleende toestemming toetst, voorafgaand aan het inzetten van bulkinterceptie door de diensten. Indien de TIB van oordeel is dat de toestemming niet rechtmatig is verleend, vervalt onze toestemming van rechtswege en mag de bevoegdheid niet worden ingezet. Daarnaast houdt de CTIVD toezicht op de rechtmatigheid van al het handelen van de diensten, en daarmee ook de verwerving en verdere verwerking van gegevens verkregen onder meer door middel van de inzet van bulkinterceptie.

Om een systeem om te bouwen waar vooraf moet worden bekeken of een gegevensstroom bepaalde gegevens bevat en een systeem waarbij dat niet hoeft te gebeuren, wordt veel extra technische en personele capaciteit van de diensten gevraagd. Die zijn vanwege de specialistische kennis niet eenvoudig te verkrijgen. Gebleken is dat het werken met twee verwerkingssystemen niet binnen realistische operationele kaders kan worden verwezenlijkt. De diensten zijn organisatorisch en technisch in staat de bevoegdheden uit de Tijdelijke wet optimaal te benutten, maar daardoor is het knelpunt op de operationele inzet voor dezelfde bevoegdheid onder de Wiv 2017 ontstaan.

De leden van de fracties van PvdD en Volt lezen het volgende. «Het is belangrijk dat de diensten voor de bescherming van onze nationale veiligheid effectief en wendbaar kunnen optreden. In de praktijk hebben de diensten kennis opgedaan met de uitvoering van bulkinterceptie. Daaruit is onder meer gebleken dat negatieve filtering niet de meest effectieve manier is om download- en streamingsverkeer te reduceren. Dit kan beter plaatsvinden door middel van positieve filtering. Dat wil zeggen dat de gegevens niet van tevoren al worden weggefilterd, maar dat de filtering later in het proces plaatsvindt. Alleen de gegevens die naar

verwachting van waarde kunnen zijn voor de onderzoeken van de diensten worden opgeslagen en beschikbaar gesteld voor het inlichtingenproces voor verdere analyse en verwerking. De gegevens die daarbij evident en daarmee nadrukkelijk geen waarde hebben voor onderzoeken van de diensten, worden niet opgeslagen maar vernietigd»

Deze leden hebben begrepen dat vaak juist het probleem van de diensten is dat pas op een later moment blijkt dat bepaalde gegevens toch waardevol zijn en dat om die reden de diensten er belang bij hebben dat gegevens niet «te vroeg» worden vernietigd. Onderschrijft u dit?

Ja, wij onderschrijven dit. Het negatief filteren van download- en streamingverkeer betekent dat de diensten dit soort verkeer op het eerst mogelijke moment uit de gegevensstroom moeten vernietigen. Dat is dus nog vóórdat dit verkeer in de systemen (technische verwerkingsketen) van de diensten terechtkomt. Zoals eerder aangegeven is in de praktijk gebleken, dat actoren gebruikmaken van download- en streamingdiensten, waardoor dit verkeer (potentieel) relevante inlichtingen kan bevatten voor de diensten. Door in een latere fase niet-relevante gegevens te vernietigen, wordt het zicht op deze inlichtingen en daarmee het zicht op dreigingen voor de bescherming van onze nationale veiligheid vergroot.

De leden van de fracties PvdD en Volt vragen zich nog het volgende af. Hoe oordeelt u over de stelling dat de afweging tussen het belang van de bescherming van de nationale veiligheid en het belang van bescherming van de privacy niet gestalte moet krijgen in een vroegtijdig verlangen van toepassing van het geschiktheidsvereiste, maar in het vaststellen en het bewaken van een redelijk geachte termijn van bewaring van ongefilterde gegevens, als dat praktisch niet verantwoord mogelijk is?

Een strikte toepassing van het gerichtheidsvereiste aan de voorkant kan ertoe leiden dat relevante verbanden niet zichtbaar worden. Met de herziening van de Wiv 2017 wordt het verwerkingsregime herzien, met als doel de verdere verwerking van gegevens door de diensten minder complex te maken. Om recht te doen aan de grote verscheidenheid aan gegevens, de duur van de bruikbaarheid ervan en de mate van inbreuk op grondrechten bij het verder verwerken van gegevens wordt het gehele stelsel van gegevensverwerking (ten opzichte van de Wiv 2017) herzien, waaronder de verwerking van bulkdata. In dit kader wordt onderzocht of, anders dan in de Wiv 2017, de wijze van verwerving in het nieuwe stelsel niet meer bepalend hoeft te zijn voor de wijze van verdere verwerking. Bij de inrichting van het stelsel zal de lijn uit EHRM-jurisprudentie worden gevolgd: naarmate de verworven gegevens (met toenemende mate) worden beoordeeld, duurzaam vastgelegd en geëxploiteerd neemt de inbreuk op grondrechten toe. Naarmate de inbreuk op grondrechten toeneemt, moeten ook de waarborgen meebewegen met deze toenemende inbreuk. Op deze wijze wordt beoogd om een robuust bulkstelsel in te richten dat uitgaat van een gradueel proces van waarborgen.

Beveiliging van gegevens

De leden van de fractie Groenlinks-PvdA stellen dat het verwerven van meer data meer risico op bijvoorbeeld lekken, inbraak en misbruik betekent. Zij willen hierover het volgende weten. Welke risico's zijn er verbonden aan dataverwerving, -filtering en -analyse en het bewaren, gebruiken en vernietigen van bulkdata? Deze leden lezen graag een toelichting in algemene zin en in meer specifieke zin voor streamingsdata. Hoe groot schat de Minister de kans in dat deze risico's zich voordoen?

Wat is het potentiële effect hiervan? Deze leden lezen ook graag een toelichting per risico.

Met de leden van de fractie GroenLinks-PvdA delen wij het belang van een zorgvuldige omgang met gegevens en nemen de door de leden benoemde risico's serieus. Zorgvuldige datahuishouding binnen de diensten draagt bij aan het voorkomen van het risico op lekken, inbraak en misbruik. De verhoogde risico's die de leden van de fractie GroenLinks-PvdA zien, herkennen wij echter niet. Dit heeft ermee te maken dat juist dit soort gegevens, zoals hiervoor is aangegeven, in een ketenproces van waarborgen worden opgenomen. De diensten zijn daarnaast nog steeds verplicht niet-relevante gegevens te vernietigen. Alleen gegevens waarvan de verwachting is dat deze van waarde kunnen zijn voor de inlichtingenonderzoeken van de diensten worden opgeslagen. De overige gegevens worden direct vernietigd. Om deze reden brengt deze wijze van dataverwerving volgens de diensten geen verhoogde risico's met zich mee.

In november 2025 publiceerde de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) twee rapporten over de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV)-casus, waarbij een medewerker werd verdacht van het doorsluizen van staatsgeheimen aan een buitenlandse inlichtingendienst. De leden van de fractie GroenLinks-PvdA vragen hierover het volgende. Hoe veilig is de opslag van deze data?

Uit de Wiv 2017 volgt dat de hoofden van de diensten zorgdragen voor de geheimhouding van daarvoor in aanmerking komende gegevens. Hier moet onder meer in worden voorzien door voorzieningen van technische en organisatorische aard te treffen ter beveiliging van de gegevensverwerking tegen verlies of aantasting van gegevens, evenals tegen onbevoegde gegevensverwerking. Naast de wettelijke zorgplicht van de hoofden van de diensten is er ook een verantwoordelijkheid voor de ontvangende overheidsinstanties zelf. De NCTV is geen inlichtingen- en veiligheidsdienst en kan, net als andere overheidsinstanties, informatie van de diensten ontvangen. De diensten zijn daardoor voor de beveiliging van gerubriceerde informatie medeafhankelijk van partners in het hele stelsel van informatiebeveiliging en de integriteit van de personen die met deze informatie werken. Daarnaast is het van groot belang dat veiligheidsonderzoeken zorgvuldig worden uitgevoerd naar personen op vertrouwensfuncties, evenals de zorgvuldige bescherming van staatsgeheime gegevens. Tegelijkertijd zullen maatregelen die hierin voorzien nimmer volledige zekerheid geven dat mensen die beroepshalve toegang hebben tot staatsgeheime gegevens daar zorgvuldig mee omgaan.

Gegevensverwerving

De leden van de fractie GroenLinks-PvdA geven aan dat de diensten niet van tevoren weten wat relevant is, dus wordt er data verzameld in de hoop dat analyse later de naald in de hooiberg vindt. Dit uitgangspunt leidt tot een eindeloze race naar de bodem en vraagt om een paradigmaverschuiving: van brede verzameling naar gerichter, mensgedreven inlichtingenwerk. Deze leden lezen graag uw reflectie hierop. Ziet de Minister een noodzaak om de datahonger te beteugelen? Deze leden lezen hier graag een toelichting op.

Een behoefte aan data is inherent aan de aard van het werk van de diensten om dreigingen voor de nationale veiligheid te signaleren, en hiermee de democratische rechtsorde te beschermen en burgers en militairen veilig te houden.

Het is hiervoor noodzakelijk te kunnen beschikken over waardevolle datasets, waarmee verbanden kunnen worden gelegd, actuele informatie en de (juridische) ruimte om gegevens te kunnen verwerven.

Wij hechten, evenals de leden van de fractie GroenLinks-PvdA, waarde aan datareductie en onderschrijven het belang van voldoende voorwaarden en waarborgen bij de uitoefening van de belangrijke taak van de diensten. Zo wordt voorafgaand, tijdens en na een inzet van een bevoegdheid onder andere onder onze ministeriële verantwoordelijkheid op noodzakelijkheid, proportionaliteit en subsidiariteit getoetst door de diensten en vindt daarop onafhankelijke toetsing en toezicht plaats. Hierdoor kan de verzameling en verwerking van gegevens enkel plaatsvinden binnen de grenzen die de wet ons heeft toegekend.

Herziening Wiv 2017

De leden van de fractie van GroenLinks-PvdA geven aan dat de invoeringstoets, vanwege de relatief korte werkingstermijn, geen «betrouwbaar» resultaat laat zien. De leden vragen of de Minister bereid is om, op weg naar de herziene Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 (Wiv 2017) op enig moment, een update van de invoeringstoets te geven, zodat bij de beoordeling van de herziene Wiv 2017 de resultaten van de huidige Tijdelijke wet onderzoeken AIVD en MIVD meegenomen kunnen worden?

De leden van de fractie van D66 geven aan dat de beantwoording inzicht biedt in de operationele overwegingen ten aanzien van de voorgestelde aanpassing van de uitvoeringspraktijk bij bulkinterceptie, evenals in het bestaande verschil van inzicht tussen de diensten en de toezichthoudende instanties. Tegelijkertijd constateren deze leden dat in de beantwoording meerdere malen wordt verwezen naar het traject van de herziening van de Wiv 2017 als het moment waarop nadere duidelijkheid zal worden geboden over interpretatie, uitvoering en toezicht. Dit roept bij deze leden enkele aanvullende vragen op met betrekking tot de wijze en het moment waarop de Eerste Kamer bij dit proces wordt betrokken. Deze leden vernemen allereerst graag op welke wijze de lessen die voortvloeien uit de uitvoering van de Tijdelijke wet onderzoeken AIVD en MIVD systematisch worden geïnventariseerd en gebundeld. Kan de Minister toelichten of deze lessen in een afzonderlijk document of overzicht worden vastgelegd? Als dit het geval is, op welk moment zal dit overzicht dan met de Eerste Kamer worden gedeeld, zodat de Kamer deze kan betrekken bij haar behandeling van het wetsvoorstel tot de herziening van de Wiv 2017?

Voorts vragen deze leden of de Minister het wenselijk acht dat de Eerste Kamer inzicht krijgt in deze geleerde lessen vóór de vaststelling in de ministerraad en indiening van het wetsvoorstel tot herziening van de Wiv 2017 bij de Tweede Kamer, of pas tijdens of na de parlementaire behandeling. Kan de Minister motiveren welke keuze hierbij wordt gemaakt en hoe daarbij wordt geborgd dat de Eerste Kamer haar toetsende rol ten volle kan vervullen?
In de beantwoording wordt aangegeven dat de aanpassing van het filterkader bij bulkinterceptie een wijziging van de uitvoeringspraktijk betreft die past binnen de geldende wetgeving, maar die tegelijkertijd vooruitloopt op de herziening van de Wiv 2017. Deze leden vragen hoe de Minister voorkomt dat dergelijke wijzigingen in de uitvoeringspraktijk feitelijk normerend worden voor de inhoud van de toekomstige wet, zonder dat hierover vooraf een expliciete parlementaire afweging heeft plaatsgevonden.
Ten slotte vragen deze leden of de Minister bereid is de Eerste Kamer separaat en tijdig te informeren over de concrete lessen uit de uitvoering

van de Tijdelijke wet onderzoeken AIVD en MIVD die relevant zijn voor de herziening van de Wiv 2017, voordat het wetsvoorstel in finale vorm aan de Kamer wordt aangeboden. Dit zou de Eerste Kamer in staat stellen haar rol ten aanzien van uitvoerbaarheid, toezicht en rechtsstatelijkheid op zorgvuldige wijze invulling te geven.

De ervaringen van de uitvoeringspraktijk van de Tijdelijke wet zijn eerst in kaart gebracht met de invoeringstoets. Met het versturen van de resultaten van de invoeringstoets aan uw beide Kamers, is de invoeringstoets afgerond. Echter, de diensten blijven zoals aangegeven ook na de invoeringstoets de Tijdelijke wet evalueren en monitoren gedurende de gehele looptijd ervan, tot 1 juli 2028. De ervaringen met de Tijdelijke wet worden doorlopend betrokken bij de herziening van de Wiv 2017. Wij zullen uw Kamer via dat proces informeren over eventuele geleerde lessen met de Tijdelijke wet. Dit wetsvoorstel is momenteel in voorbereiding en het streven is om dit na deze zomer in openbare internetconsultatie te brengen. Wanneer het wetsvoorstel is aanvaard door de Tweede Kamer zal het via de daarvoor geëigende weg ook bij uw Kamer worden ingediend voor uw behandeling en besluitvorming.

Aanvullend hierop hebben we toegezegd uw beide Kamers schriftelijk te informeren indien er tussentijds belangrijke ervaringen met de Tijdelijke wet met ons worden gedeeld die van invloed zijn op voornoemd wetgevingsproces. Indien hiervoor aanleiding is, hebben de diensten ook de mogelijkheid om middels het jaarverslag te rapporteren over de uitvoering van de Tijdelijke wet en de herziening van de Wiv 2017.

Met de leden van D66 zijn wij van mening dat uw Kamer haar belangrijke toetsende rol ten volle kan vervullen. Wij zijn echter ook van mening dat deze rol middels de beoogde weg rondom het wetgevingsproces in voldoende mate naar voren kan komen. Ten aanzien van de vraag hoe wordt voorkomen dat wijzigingen in de uitvoeringspraktijk feitelijk normerend worden voor de toekomstige wet, merken wij op dat de voorgenomen wijziging van de uitvoeringspraktijk past binnen de huidige wet- en regelgeving. Bij de herziening van de Wiv 2017 zal de wetgever expliciet de wenselijkheid van deze werkwijze voor de lange termijn beoordelen en richting geven. Op dat moment vindt derhalve een volledige parlementaire afweging plaats.
De leden van de fracties PvdD en Volt lezen in de beantwoording van de eerdere vragen het volgende: «Wij zijn van mening dat het bestaan van meningsverschillen tussen de diensten en de toezichthoudende organen als ook de CTIVD en de TIB onderling niet in de weg hoeft te staan aan het aangekondigde voornemen de CTIVD en de TIB samen te voegen in één robuuste organisatie, zoals inmiddels ook is opgenomen in het coalitieakkoord van het kabinet-Jetten. Immers, ook met een nieuwe en versterkte Wiv blijft er ruimte om dilemma's die zich in de uitvoering kunnen voordoen te bespreken onder andere in Uw beiden Kamers, zoals thans ook het geval is.»

De leden van de fracties vragen zich af wat de Minister met de laatste volzin bedoelt? Het bespreken van dilemma's is toch altijd mogelijk? Dat betekent toch niet dat het daarom een goede stap is om twee toetsingsorganen, die kennelijk meningsverschillen hebben over de uitvoering van de wet, samen te voegen? En hoe «robuust» is een organisatie dan bij zo'n samenvoeging? Is het niet aan de wetgever om de wet zo te formuleren dat zulke fundamentele meningsverschillen niet kunnen ontstaan?

Wij volgen de fractieleden op het punt dat het bespreken van dilemma's ook in de huidige situatie mogelijk is. Dit zal zo blijven, ook met een geïntegreerde toezichthouder. Bij de herziening van de Wiv is het

vanzelfsprekend aan de wetgever om de wet duidelijk te formuleren om verschillen in wetsinterpretatie zo gering als mogelijk te maken. Ook de voorgenomen bestendiging van het beroep bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State beoogt bij te dragen aan de verduidelijking van begrippen, mocht zich daarover in de uitvoeringspraktijk een verschil van opvatting voordoen. Het is ook inherent in een stelsel met uitvoerende en toezichthoudende organen dat er verschillend gedacht kan worden over de toepassing van wetgeving in een concreet geval. Hierdoor ontstaat juist een dialoog die past bij de checks and balances die er in een rechtsstaat moeten zijn. Dilemma's kunnen en zullen zich ook voordoen in een stelsel met één toezichthouder en het voornemen om de CTIVD en TIB samen te voegen doet hier niet aan af. Het oprichten van één geïntegreerde toezichthouder beoogt wel bij te dragen aan een robuustere organisatie die als één instantie een duidelijke positie in kan nemen in het toezichtslandschap, onder meer ten aanzien van de invulling van wettelijke begrippen bij de uitvoering van hun bevoegdheden voor de toetsende en toezichthoudende taken die zij op grond van de wet vervullen.

TIB jaarverslag

In het jaarverslag 2025 van de Toetsingscommissie Inzet Bevoegdheden (TIB) staat: «In 2025 is het aantal accespoints (aansluitpunten) vanaf waar wordt geïntercepteerd toegenomen. De omvang van de geïntercepteerde gegevensstromen is daarmee ook gegroeid. Het aantal onderzoeksopdrachten waarvoor kabelinterceptie is ingezet is uitgebreid. De teams binnen de diensten die zich bezighouden met kabelinterceptie zijn groter geworden.

De TIB constateert dat de diensten hun inspanningen op het gebied van kabelinterceptie in 2025 hebben geïntensiveerd. Net als vorig jaar heeft de TIB ook dit jaar weer op meerdere momenten overleg gevoerd met de CTIVD over kabelinterceptie. De ambtelijk gevoerde overleggen tussen TIB en de diensten zijn voortgezet. In het jaarverslag over 2024 heeft de TIB al vermeld dat de hoge verwachtingen die de diensten hebben uitgesproken over kabelinterceptie voor de TIB niet zichtbaar waren in de opbrengst terwijl met het intercepteren van de kabel wel een forse inbreuk wordt gemaakt. Dat beeld van de TIB is in 2025 – ondanks de intensivering zoals hiervoor benoemd – niet wezenlijk veranderd, terwijl de TIB wel begrijpt dat het middel nuttig kan zijn voor de onderzoeken die de diensten uitvoeren. De TIB heeft nog altijd zorgen over de verhouding tussen de inbreuk op grondrechten enerzijds en de achterblijvende opbrengst anderzijds bij de inzet van kabelinterceptie. Inmiddels wordt er steeds meer data vergaard, wordt steeds meer data door de diensten geanalyseerd en zijn meer teams binnen de diensten betrokken bij de analyse van die data. Dat betekent dat steeds meer personen zich met kabelinterceptie bezighouden terwijl nog altijd weinig concrete relevante opbrengst uit de kabel te zien is. In sommige onderzoeken is de opbrengst enigszins vergelijkbaar met de opbrengst uit een gerichte hackoperatie. In andere operaties lijkt er geen opbrengst uit de kabel te zijn, terwijl andere inlichtingen middelen het betreffende onderzoek wel verder lijken te brengen. De omvang van de door kabelinterceptie verworven data lijkt tot op heden echter onvoldoende in verhouding te staan tot de relevante informatie die het middel tot dusver daadwerkelijk heeft opgeleverd. Dit speelt een rol bij de beoordeling van de proportionaliteit van de rechtmatigheid van de toestemming voor de verlenging van dergelijke verzoeken». De leden van de fractie GroenLinks-PvdA vragen zich het volgende af. Deelt u, op basis van de eerste ervaring sinds de invoering van de Tijdelijke wet onderzoeken AIVD en MIVD, de zorgen van de TIB? Deze leden lezen hier graag een toelichting op.

Ook de leden van de fracties PvdD en Volt refereren naar de beantwoording van de eerdere vragen, waarin wordt gesteld: «Het belang van de inzet van kabelgebonden bulkinterceptie om beter gekende en ongekende dreigingen te onderkennen achten wij samen met de diensten verder onverminderd groot. Het beeld dat de TIB daaromtrent schetst komt daarmee niet overeen en delen we niet.» De leden vragen zich af wat het door de Minister bedoelde beeld is en waarom dit beeld niet wordt gedeeld.

In het recent gepubliceerde jaarverslag van de TIB van 2025 lezen de fracties van PvdD en Volt het volgende: «In het jaarverslag over 2024 heeft de TIB al vermeld dat de hoge verwachtingen die de diensten hebben uitgesproken over kabelinterceptie voor de TIB niet zichtbaar waren in de opbrengst terwijl met het intercepteren van de kabel wel een forse inbreuk wordt gemaakt. Dat beeld van de TIB is in 2025 – ondanks de intensivering zoals hiervoor benoemd – niet wezenlijk veranderd, terwijl de TIB wel begrijpt dat het middel nuttig kan zijn voor de onderzoeken die de diensten uitvoeren.
De TIB heeft nog altijd zorgen over de verhouding tussen de inbreuk op grondrechten enerzijds en de achterblijvende opbrengst anderzijds bij de inzet van kabelinterceptie. Inmiddels wordt er steeds meer data vergaard, wordt steeds meer data door de diensten geanalyseerd en zijn meer teams binnen de diensten betrokken bij de analyse van die data. Dat betekent dat steeds meer personen zich met kabelinterceptie bezighouden terwijl nog altijd weinig concrete relevante opbrengst uit de kabel te zien is. In sommige onderzoeken is de opbrengst enigszins vergelijkbaar met de opbrengst uit een gerichte hackoperatie. In andere operaties lijkt er geen opbrengst uit de kabel te zijn, terwijl andere inlichtingenmiddelen het betreffende onderzoek wel verder lijken te brengen. De omvang van de door kabelinterceptie verworven data lijkt tot op heden echter onvoldoende in verhouding te staan tot de relevante informatie die het middel tot dusver daadwerkelijk heeft opgeleverd. Dit speelt een rol bij de beoordeling van de proportionaliteit van de rechtmatigheid van de toestemming voor de verlenging van dergelijke verzoeken.»

Deelt u de conclusie van de TIB in de laatste volzin? Waar ligt het aan dat er volgens de TIB sprake is van een «achterblijvende opbrengst bij de inzet van kabelinterceptie»? Zijn er aanwijzingen dat de diensten hun aanpak zodanig kunnen wijzigen dat de «opbrengst» wordt vergroot en een voldoende zwaarwegend argument kan opleveren voor de inbreuk op de privacy bij bewaring en verwerking?

De afgelopen jaren hebben de diensten slechts beperkt gebruik kunnen maken van het middel kabelinterceptie gelet op de juridische beperkingen. Dit heeft effect gehad op de opbrengsten van het middel. Sinds de inwerkingtreding van de Tijdelijke wet kunnen de diensten (juridisch) effectiever gebruik maken van het middel kabelinterceptie. Sindsdien zijn de diensten begonnen aan een inhaalslag en is het mogelijk om kabelinterceptie te optimaliseren. Dit proces kost tijd.

Daarnaast is het van belang te vermelden dat de huidige opbrengsten niets afdoen aan het unieke karakter van kabelinterceptie, en daarmee de potentie en het belang van dit middel voor de bescherming van onze nationale belangen. Kabelinterceptie is een relevant en onmisbaar middel om gekende en ongekende dreigingen tegen de nationale veiligheid te onderkennen. Het is daarmee zeer geschikt om op zoek te gaan naar nieuwe targets. Het kan als ongericht middel waardevolle informatie opleveren, waardoor andere (gerichte) inlichtingenmiddelen effectiever kunnen worden ingezet en het rendement van deze middelen dus wordt vergroot.

De potentie van kabelinterceptie is dan ook onverminderd groot en opgedane ervaringen van de diensten onder de Tijdelijke wet zijn positief. Wij herkennen het beeld van de TIB dan ook niet en hebben er alle vertrouwen in dat dit zeer belangrijke middel rendeert.

In het jaarverslag van de TIB van 2025 wordt voorts gesteld: «De diensten hebben veelvuldig willen inzetten op non-targets, dus mensen of bedrijven waar geen vrees bestaat dat zij een bedreiging zijn voor onze democratische rechtsorde.

Bij non-target mensen of bedrijven is mogelijk informatie te halen over mensen of bedrijven die wel target van de diensten zijn. De inzet op non-targets stelt hogere eisen aan de proportionaliteit. In een deel van de verzoeken wordt daaraan niet voldaan. De inzet van bijzondere bevoegdheden ten behoeve van strategische operaties met als uiteindelijke doel het vergaren van bulkdata verdient eveneens extra aandacht bij de beoordeling van de rechtmatigheid. Ook hiervoor geldt dat dit onder omstandigheden niet op bezwaren stuit, maar lang niet in alle gevallen is de toestemming voor de beoogde inzet rechtmatig. Juist bij dit type operatie wordt namelijk potentieel inbreuk gemaakt op de persoonlijke gegevens van grote hoeveelheden mensen en dat vergt een specifieke afweging van de noodzaak en proportionaliteit. Die lat is volgens de TIB niet in alle gevallen gehaald. Het aantal onrechtmatigheidsbeslissingen dat na herstel van gebreken of onvolledigheden of een gerichtere inzet uiteindelijk resteert betreft 1,3% van de beoordeelde verzoeken. In de praktijk betekent dit dat de diensten ongeveer één keer per week een bevoegdheid willen inzetten die de TIB, ook na aanpassing of aanvulling, niet rechtmatig acht.» De leden van de fracties PvdD en Volt vragen zich hierover het volgende af. Hoe oordeelt de Minister over de situatie als aangenomen wordt dat de beoordelingscriteria die de TIB wettelijk dient te hanteren ertoe leiden dat de diensten gemiddeld één keer per week onrechtmatig zouden hebben gehandeld als dat niet door de TIB zou zijn voorkomen?

Zoals de TIB stelt zijn er in 2025 4.615 verzoeken aan de TIB voorgelegd. De complexiteit van deze verzoeken is toegenomen, door onder andere de ontwikkeling van de technologische mogelijkheden. Een deel van de onrechtmatigheden waren vermijdbare onrechtmatigheden door slordigheden aan de kant van de diensten. De diensten werken er hard aan om deze zoveel mogelijk te voorkomen. Daarnaast geldt dat voor een deel van de overige onrechtmatigheden er juridische ruimte is voor discussie. Naar aanleiding van een onrechtmatigheid van de TIB kunnen de diensten, na discussie met de TIB over het juridische geschilpunt, hun verzoek aanscherpen en beter motiveren. In de praktijk betekent dit dat sommige verzoeken meermaals aan de TIB kunnen worden voorgelegd om de inzet van een bevoegdheid zo goed mogelijk in te kunnen kaderen en zo gemotiveerd mogelijk voor te leggen aan de TIB. Dit betekent dat niet elke onrechtmatigheid zag op een apart toestemmingsverzoek en dat in bepaalde gevallen een beter gemotiveerd verzoek uiteindelijk toch tot een rechtmatige inzet van de bevoegdheid heeft geleid.

Indien een verschil van inzicht tussen de diensten en de TIB blijft bestaan, kan onder de Tijdelijke wet beroep worden ingesteld tegen het oordeel

van de TIB bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State. De stelling dat de diensten zonder de tussenkomst van de TIB wekelijks onrechtmatig zouden hebben gehandeld, achten wij dan ook te sterk.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
P.E. Heerma

De Minister van Defensie,
D. Yeşilgöz-Zegerius